

Dolgoročne projekcije izdatkov za pokojnine – način in metodologija priprave v okviru delovne skupine za staranje (AWG)

Uvod

Evropska komisija (EK) s sodelovanjem držav članic EU vsaka tri leta pripravlja dolgoročne projekcije izdatkov, povezanih s staranjem, ki vključujejo izdatke za pokojnine, zdravstvo, dolgotrajno oskrbo, izobraževanje in brezposelnost. Koordinacija priprave projekcij poteka na ravni EK v okviru delovne skupine za staranje prebivalstva (AWG - Working Group on Ageing and Sustainability) pri Odboru za ekonomsko politiko, ki je pripravljali odbor Sveta EU za ekonomske in finančne zadeve (Ecofin). Dolgoročne projekcije kažejo, v katerih državah bi bila vzdržnost financiranja sistemov - ob ohranjanju veljavnih politik - izpostavljena pritiskom zaradi bodočih demografskih in tehnoloških sprememb. Njihov namen je opozoriti kdaj in v kakšnem obsegu je treba ukrepati, da sistemi ostanejo dolgoročno vzdržni.

Zadnje dolgoročne projekcije so bile objavljene maja 2018 v Poročilu o staranju 2018 (Ageing Report 2018). Projekcije za obdobje od leta 2016 do leta 2070 kažejo, da bi se ob osnovnem scenariju izdatki za staranje v Sloveniji povečali z 21,9 % na 28,2 % BDP oz. za 6,3 o. t. Bolj kot v Sloveniji naj bi se se celotni izdatki povečali na Malti in v Luksemburgu. V letu 2070 pa bi bila Slovenija po višini izdatkov, izraženih v % BDP, nekoliko nad povprečjem evrskega območja, višje projekcije izdatkov bi imeli Luksemburg, Avstrija, Finska in Belgija, ki bi ob ohranjanju veljavnih politik za področja povezana s staranjem porabila najvišji odstotek BDP med državami EU.

V strukturi izdatkov, povezanih s staranjem predstavljajo največji delež javni izdatki povezani s pokojninskim sistemom, ki naj bi se v Sloveniji v obdobju 2016–2070 povečali za 3,9 o. t., kar je drugo najvišje povečanje med državami EU. Tudi javni izdatki za zdravstveno varstvo in izobraževanje naj bi se povečali bolj kot v povprečju v državah EU, delež izdatkov za dolgotrajno oskrbo pa naj bi se povečal nekoliko manj od povprečja EU. V nadaljevanju predstavljamo način in metodološki pristop izdelave projekcij izdatkov za pokojnine.¹

Namen in uporaba projekcij

Z vidika uporabe in interpretacije rezultatov projekcij je pomembno poudariti, da gre za projekcije in ne napovedi. Kot izpostavlja Poročilo o staranju 2018, je s projekcijami povezana negotovost, ki se povečuje s časovnim horizontom projekcij. Narejene so na predpostavki nespremenjenih politik (na osnovi veljavne zakonodaje v času priprave poročila) v posamezni državi, zato njihov namen ni napovedovati prihodnosti, temveč opozoriti, kakšna bi bila prihodnost, v primeru, da se politike ne spremenijo. Namen projekcij je opozoriti ljudi in oblikovalce politik, kdaj in v kakšnem obsegu je treba ukrepati, da sistemi ostanejo finančno vzdržni, sicer lahko porušijo druga ekonomska in družbena razmerja.

Projekcije se uporabljajo v različnih procesih na ravni EU. Projekcije se uporabljajo v okviru Evropskega semestra, za identifikacijo izzivov politik, letno oceno vzdržnosti javnih financ kot del Pakta za stabilnost in rast in za analize vpliva staranja prebivalstva na trg dela in potencialno rast. Uporabljajo se tudi pri izračunu srednjeročnega javnofinančnega cilja (MTO).

Splošna izhodišča in metodologija

Projekcije za Slovenijo so narejene na podlagi skupnih predpostavk za vse države EU in v skladu s skupno metodologijo. Predpostavke projekcij in metodologija priprave so podrobno predstavljeni v

¹ Dolgoročne projekcije izdatkov za pokojnine in druga področja (zdravstvo, dolgotrajna oskrba, izobraževanje) so predstavljene tudi v drugih publikacijah UMAR (Poročilo o razvoju, Demografske spremembe in njihove ekonomske in socialne posledice, Ekonomski izzivi, Strategija dolgožive družbe).

obsežnem poročilu: Ageing Report 2018, Underlying Assumptions and Projections Methodologies. Temeljna splošna metodološka izhodišča so naslednja:

- Izhodišče projekcij predstavljajo demografska gibanja, kot jih prikazujejo demografske projekcije Eurostata ESSPOS2015 za obdobje 2016–2070.
- Upošteva se obstoječa veljavna nacionalna zakonodaja na področjih pokojnin, zdravstva, dolgotrajne oskrbe in izobraževanja.²
- Za vse države so dogovorjene predpostavke in skupna metodologija za pripravo makroekonomskih predpostavk.
- Številne predpostavke projekcij (tako demografskih kot projekcij izdatkov) temeljijo tudi na predpostavkah konvergence med državami, npr. pri rodnosti, pričakovanem trajanju življenja žensk in moških, skupni faktorski produktivnosti (ki je diferencirana za dve skupini držav).
- Poleg osnovnega/referenčnega scenarija projekcij, ki se največkrat uporablja v javnosti in je v uporabi tudi za izračun srednjeročnega javnofinančnega cilja (MTO), se zaradi inherentne negotovosti predpostavk pripravijo tudi številni testi občutljivosti za glavne predpostavke (prebivalstvo, delovna sila, produktivnost, sprememba politike upokojevanja – starost).

Države pri pripravi projekcij tako ne morejo uveljavljati predpostavk, ki niso v skladu z dogovorjeno metodologijo in zakonodajo, ki še ni sprejeta. Na odmike od osnovnega scenarija projekcij pa kažejo testi občutljivosti za glavne predpostavke.

Priprava projekcij – vloga EK in nacionalnih inštitucij

Pri pripravi projekcij sodelujejo številne inštitucije. Projekcije pripravljajo službe Evropske komisije, v sodelovanju z delovno skupino AWG na ravni EU (delovna skupina EPC – Economic Policy Committee)³, katere člana sta po dva predstavnika iz vsake države (predstavnika Slovenije z MF in UMAR). Zaradi metodološko zahtevnega postopka priprave projekcij, ki zahteva zelo specifična strokovna znanja, ju pri njunem delu na ravni EU podpira širša slovenska Delovna skupina za usklajevanje priprave projekcij javnih izdatkov, ki so posledica staranja prebivalstva⁴. V delovni skupini so poleg predstavnikov Ministrstva za finance in UMAR še predstavniki Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstva za izobraževanje, Ministrstva za zdravje, Inštituta za ekonomska raziskovanja, Ekonomske fakultete, Statističnega urada RS, Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje in Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Na osnovi dogovorjenih skupnih predpostavk in metodologije ter obstoječe veljavne nacionalne zakonodaje, projekcije izdatkov za zdravstvo, dolgotrajno oskrbo, izobraževanje in brezposelnost izdelata Evropska komisija, in sicer za vse države. Projekcije izdatkov za pokojnine na podlagi dogovorjenih skupnih predpostavk ter veljavne nacionalne zakonodaje izdelajo nacionalne inštitucije s svojimi modeli. V primeru Slovenije se te projekcije pripravijo z modelom Inštituta za ekonomska raziskovanja.

Na nacionalni ravni člani slovenske delovne skupine obveščajo resorna ministrstva in pristojne organe o vmesnih rezultatih projekcij in obravnavajo gradiva, ki jih Slovenija v okviru delovanja delovne skupine AWG posreduje Evropski komisiji. Slovenska delovna skupina je v preteklosti tudi redno opozarjala na nujnost sprejetja ukrepov, ki bi se odrazili v dolgoročnih projekcijah pokojninskih izdatkov.

Demografske projekcije

Slovenija po hitrosti staranja prebivalstva ne odstopa bistveno od povprečja EU. Zaradi neprilagojenosti sistemov socialne zaščite demografskim spremembam pa sodi med države s

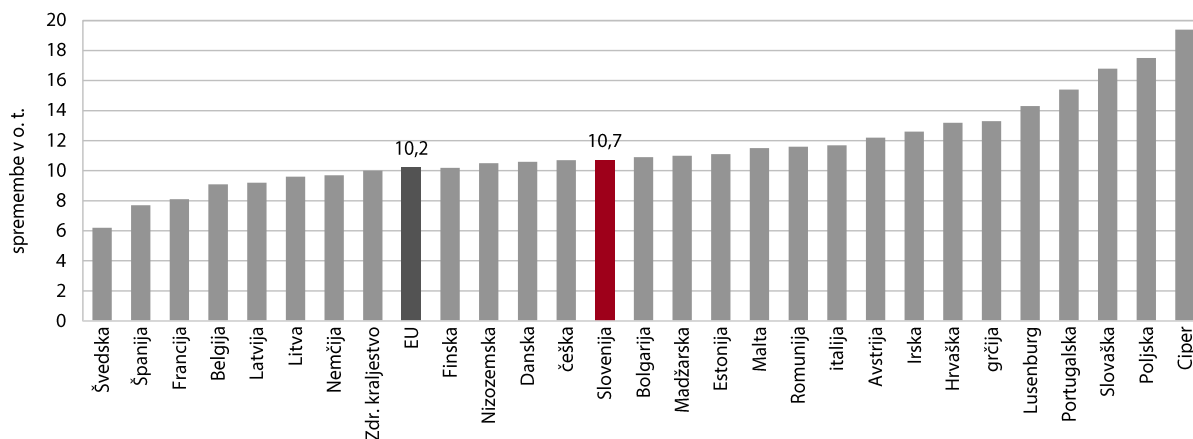
² Poročilo je upoštevalo reformne ukrepe sprejete do 1. decembra 2017.

³ Za več informacij o delovni skupini gl. https://europa.eu/epc/working-group-ageing-populations-and-sustainability_en

⁴ Ustanovljena s sklepom Vlade RS 02401-1/2013/3 z dne 17.1.2013.

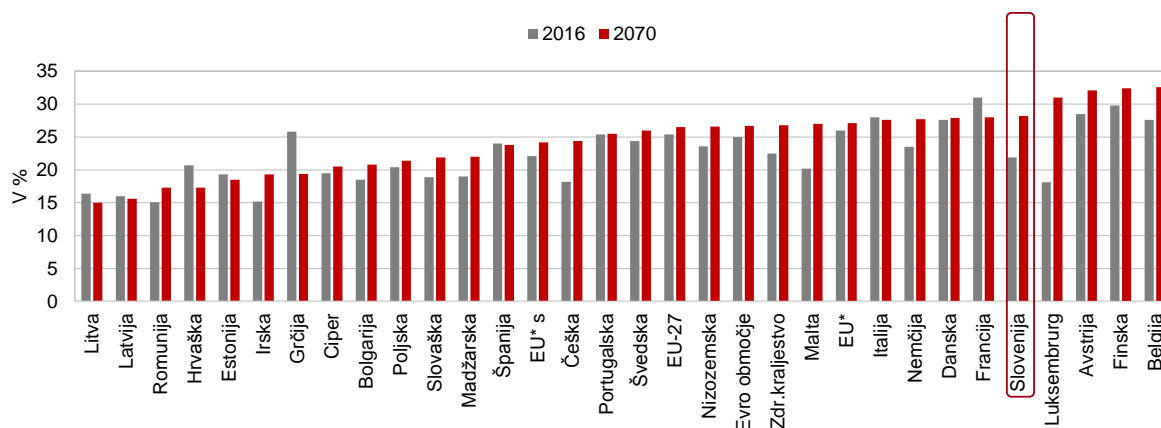
pričakovanim visokim povečanjem izdatkov povezanih s staranjem prebivalstva (višje povečanje po osnovnem scenariju je le na Malti in v Luksemburgu). Po povečanju deleža starejših od 65 let se uvršča le nekoliko nad povprečje EU (Slika 1). Kljub temu pa naj bi se izdatki povezani s staranjem po projekcijah do leta 2060 povečali za 6,9 o. t. BDP oz. do leta 2070 za 6,3 o. t. BDP (Slika 2), kar je eno višjih povišanj med državami EU.

Slika 1: Projekcija spremembe deleža starejših od 65 let v državah EU v obdobju 2015–2080, ESSPOP2015

Vir: Eurostat portal page – population and social conditions, 2019.

Slika 2: Projekcije deleža celotnih izdatkov povezanih s staranjem prebivalstva v letu 2016 in v letu 2070

Vir: The 2018 Ageing Report.

Projekcije stopenj delovne aktivnosti (participacije) za Slovenijo in njihov vpliv na projekcije izdatkov za pokojnine

EK pripravi projekcije za trg dela. Pripravijo se projekcije stopnje aktivnosti, brezposelnosti in zaposlenosti po spolu in posameznih starostnih skupinah, in sicer s pomočjo t. i. kohortnega simulacijskega modela. Metodologija temelji na ocenah povprečnih verjetnosti prehoda v in iz delovne sile v obdobju 2007–2016. Te se nato uporabijo za pripravo projekcij stopenj aktivnosti. Za države članice, ki so v času priprave projekcij uvedle pokojninske reforme, se povprečne verjetnosti stopnje

prehoda v/iz delovne sile za starejšo starostno skupino ustrezno prilagodijo. Višina prilagoditve je odvisna od vrste in narave reforme, med drugim pa upošteva tudi povezavo med odločitvami o upokojevanju in pokojninskim sistemom posamezne države članice.

Slovenija ima zaradi zgodovinsko zelo nizke stopnje aktivnosti starejših (55–64 let) eno izmed najnižjih izhodiščnih povprečnih efektivnih starosti izhoda iz delovne sile. Ta je leta 2016 znašala 60,5 let, nižjo ima samo še Luksemburg. Pokojninska reforma k povečanju stopnje aktivnosti moških in žensk v starostni skupini 55–64 let prispeva več kot polovico⁵. Ocena Evropske komisije o učinku slovenske pokojninske reforme, ki je začela veljati januarja 2013, kaže, da je razred velikosti učinka na povprečno starost izhoda iz delovne sile podoben povprečnemu učinku pokojninskih reform drugih držav članic.⁶ Kljub opaznemu prispevku pokojninske reforme iz leta 2013, pa ta zaradi nižje izhodiščne vrednosti in postopnega pojemanja učinka reforme ne zadošča za višjo uvrstitev Slovenije po višini stopnje aktivnosti starejših glede na druge članice EU. Ker se po določenem obdobju uvedbe reforme (»phasing in«) učinki k povečevanju stopnje aktivnosti starejših ne kažejo več, ostanejo stopnje aktivnosti po koncu tega obdobja večinoma nespremenjene. Kakršnakoli druga konvergenca stopenj aktivnosti k višji ravni po trenutno dogovorjeni metodologiji ni predvidena.

Projekcije izdatkov za pokojnine

Na izdatke za pokojnine poleg števila starejših bistveno vplivajo tudi pogoji upokojevanja, ki se po državah močno razlikujejo. Za razumevanje razlik v rezultatih projekcij med posameznimi državami je pomembno poznavanje specifičnosti in zakonskih določil posameznih držav. Pokojninski sistemi so zelo kompleksni in hkrati večkrat v prehajanju iz ene na drugo ureditev, z več vzporedno veljavnimi sistemi. Veliko držav ima že danes ostrejšje pogoje za upokojevanje, kar se tiče upokojitvene starosti, do leta 2070 pa jih še zaostrejejo, medtem ko v Sloveniji v celotnem obdobju ostajamo pri enakih pogojih (nimamo sprejete reforme na podlagi katere bi bilo mogoče upoštevati višjo upokojitveno starost, četudi menimo, da se bo v prihodnje zvišala). Iz poročila je razvidno, da obstoječa zakonodaja tako predvideva enako upokojitveno starost v letu 2016 in 2070 v le petih državah, med katerimi je tudi Slovenija, v vseh ostalih državah pa je ta glede na trenutno zakonodajo za leto 2070 predvidena višje kot v letu 2016 (Tabela 1). Obenem nismo med 16-imi državami (Tabela 2), ki so med pokojninske parametre vpeljale faktor vzdržnosti oz. drug avtomatski mehanizem, ki upošteva demografski razvoj in/ali vsakokratne gospodarske razmere, kar bi tudi lahko vplivalo na nižji delež izdatkov v BDP (npr. vezava upokojitvene starosti na podaljševanje pričakovanega trajanja življenja).

V Sloveniji je umik s trga dela relativno hitrejši kot v drugih državah. Poleg hitrega umika s trga dela (upokojitev takoj ko so doseženi prvi pogoji) in do nedavnega relativno nižje zakonske upokojitvene starosti v primerjavi z drugimi državami, je v Sloveniji prisotno tudi umikanje s trga dela v status brezposelnosti že pred samo upokojitvijo. Z nizko starostjo ob izhodu iz zaposlenosti in s podaljševanjem pričakovanega trajanja življenja se tako podaljšuje tudi obdobje trajanja upokojitve, kar je eden izmed ključnih dejavnikov visokih izdatkov, izraženih v % BDP (ob upoštevanju določil obstoječega pokojninskega sistema, ki je osnova projekcij). Daljše ostajanje v zaposlitvi ima močan pozitiven učinek na vzdržnost, saj posamezniki pričnejo prejemati pokojnine pozneje in dlje časa sodelujejo v gospodarski aktivnosti.

Na izdatke ima zelo velik vpliv tudi usklajevanje pokojnin. V Sloveniji se pokojnine usklajujejo z nominalnimi plačami⁷ in inflacijo v razmerju 60:40, kar pomeni, da se pokojnine praviloma realno povišujejo. Številne države so v zadnjem desetletju način usklajevanja spremenile tako, da se pokojnine usklajujejo za nižji znesek, v nekaterih državah npr. pokojnine naraščajo samo še z rastjo cen, kar

⁵ The 2018 Ageing Report: Underlying Assumptions ..., str. 47, Slika I.2.4.

⁶ prav tam, str. 48, Slika I.2.5.

⁷ V modelskih predpostavkah je rast plač enaka rasti produktivnosti in ne rasti BDP na prebivalca, ki za rastjo produktivnosti bistveno zaostaja, na kar vplivajo različne projekcije gibanja prebivalstva glede na projekcije gibanja zaposlenosti.

pomeni ničelno realno rast pokojnin (npr. v Avstriji, Italiji, Franciji in na Madžarskem). To je eden ključnih razlogov, zakaj so projekcije rasti izdatkov za pokojnine v prihodnje v Sloveniji višje kot v nekaterih drugih državah.

Tabela 1: Zakonsko določena upokojitvena starost, predčasna upokojitev (v oklepajih) in spodbude za odložitev upokojitve

	2016	2030	2050	2070	2016	2030	2050	2070	Malusi	Bonusi
	Moški				Ženske					
Belgija	65 (62)	67 (63)	67 (63)	67 (63)	65 (62)	67 (63)	67 (63)	67 (63)		
Bolgarija	63,9 (63,9)	65 (65)	65 (65)	65 (65)	61,1 (61,1)	63,3 (63,3)	65 (65)	65 (65)	X	
Češka	63,1 (60)	65 (60)	65 (60)	65 (60)	60,5 (57,5)	64,7 (60)	65 (60)	65 (60)	X	X
Danska*	65 (61,5)	68 (65)	71,5 (68,5)	74 (71)	65 (61,5)	68 (65)	71,5 (68,5)	74 (71)		
Nemčija	65,5 (63)	67 (63)	67 (63)	67 (63)	65,5 (63)	67 (63)	67 (63)	67 (63)	X	X
Estonija	63 (60)	65 (62)	65 (62)	65 (62)	63 (60)	65 (62)	65 (62)	65 (62)	X	X
Irska	65,4 (65,4)	68 (68)	68 (68)	68 (68)	65,4 (65,4)	68 (68)	68 (68)	68 (68)		
Grčija*	67 (62)	68,7 (63,7)	70,5 (65,5)	72,6 (67,6)	67 (62)	68,7 (63,7)	70,5 (65,5)	72,6 (67,6)	X	
Španija	65,3 (63)	67 (63)	67 (63)	67 (63)	65,3 (63)	67 (63)	67 (63)	67 (63)	X	X
Francija	66,3 (61,3)	67 (62)	67 (62)	67 (62)	66,3 (61,3)	67 (62)	67 (62)	67 (62)	X	X
Hrvaška	65 (60)	65 (60)	67 (62)	67 (62)	61,5 (56,5)	65 (60)	67 (62)	67 (62)	X	X
Italija*	66,6 (63,6)	66,9 (63,6)	69,6 (66,6)	71,1 (68,1)	66,6 (63,6)	66,9 (63,6)	69,6 (66,6)	71,1 (68,1)		
Ciper*	65 (65)	66 (66)	68 (68)	70 (70)	65 (65)	66 (66)	68 (68)	70 (70)	X	X
Latvija	62,8 (60,8)	65 (63)	65 (63)	65 (63)	62,8 (60,8)	65 (63)	65 (63)	65 (63)		
Litva	63,3 (58,3)	65 (60)	65 (60)	65 (60)	61,7 (56,7)	65 (60)	65 (60)	65 (60)	X	X
Luksemburg	65 (57)	65 (57)	65 (57)	65 (57)	65 (57)	65 (57)	65 (57)	65 (57)		
Madžarska	63,1 (63,1)	65 (65)	65 (65)	65 (65)	63,1 (63,1)	65 (65)	65 (65)	65 (65)	X	
Malta	62,4 (61)	65 (61)	65 (61)	65 (61)	62,4 (61)	65 (61)	65 (61)	65 (61)	X	
Nizozemska*	65,7 (65,7)	67,7 (67,7)	69,5 (69,5)	71,2 (71,2)	65,7 (65,7)	67,7 (67,7)	69,5 (69,5)	71,2 (71,2)		
Avstrija	65 (60)	65 (60)	65 (60)	65 (60)	60 (55)	63,5 (60)	65 (60)	65 (60)	X	X
Poljska	65 (65)	65 (65)	65 (65)	65 (65)	60 (60)	60 (60)	60 (60)	60 (60)		
Portugalska*	66,2 (60)	67,2 (60)	68,4 (60)	69,6 (60)	66,2 (60)	67,2 (60)	68,4 (60)	69,6 (60)	X	X
Romunija	64,8 (59,8)	65 (60)	65 (60)	65 (60)	60,4 (55,4)	63 (58)	63 (58)	63 (58)		
Slovenija	65 (59,3)	65 (60)	65 (60)	65 (60)	63 (59)	65 (60)	65 (60)	65 (60)	X	X
Slovaška*	62 (60)	64,2 (62,2)	66,8 (64,8)	69,1 (67,1)	60,2 (58,2)	64,2 (62,2)	66,8 (64,8)	69,1 (67,1)	X	X
Finska*	66 (63)	67,1 (64,1)	69,2 (66,2)	71 (68)	66 (63)	67,1 (64,1)	69,2 (66,2)	71 (68)	X	X
Švedska	67 (61)	67 (61)	67 (61)	67 (61)	67 (61)	67 (61)	67 (61)	67 (61)		
Zdr. kraljestvo	65,4 (65,4)	66 (66)	67,3 (67,3)	68 (68)	65,4 (65,4)	66 (66)	67,3 (67,3)	68 (68)	X	

Vir: The 2018 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies, 2017; tabela II, A2.2.

Opombe: Za več opomb po državah gl. vir.* Države v katerih je dvig zakonsko določene upokojitve starosti vezan na podaljševanje pričakovanega trajanja življenja. Prikazane upokojitvene starosti so izračunane glede na podaljševanje pričakovanega trajanja življenja po projekcijah Eurostata.

Pokojninski sistemi spremembe lahko uvajajo zelo postopno, skozi daljša prehodna obdobja, pa bodo kljub temu imele razmeroma velik vpliv na izdatke. Tako lahko npr. uvedba vezave upokojitvene starosti na pričakovano trajanje življenja (kot npr. v nekaterih državah, Tabela 2) ali

sprememba usklajevanja pokojnin trajata tudi 20–30 let, ko se lahko zamenja že celotna »generacija« upokojujecev. Takšnih postopnih sprememb parametrov pokojninskega sistema, z vplivi na dolgi rok, Slovenija po uveljavitvi zadnje reforme in izteku njenih prehodnih obdobj, nima uveljavljenih.

Tabela 2: Države z vpeljanim avtomatičnim uravnoteževalnim mehanizmom, faktorjem vzdržnosti ali navezavo upokojitvene starosti s pričakovanim trajanjem življenja (PTŽ)

Država	Avtomatični mehanizem uravnoteženja	Faktor vzdržnosti	Upokojitvena starost vezana na PTŽ
Italija		X	X
Latvija		X	
Poljska		X	
Švedska	X	X	
Francija		X	
Nemčija	X		
Finska		X	X
Portugalska		X	X
Grčija			X
Danska			X
Nizozemska			X
Ciper			X
Slovaška			X
Španija	X	X	
Litva	X		
Malta			X

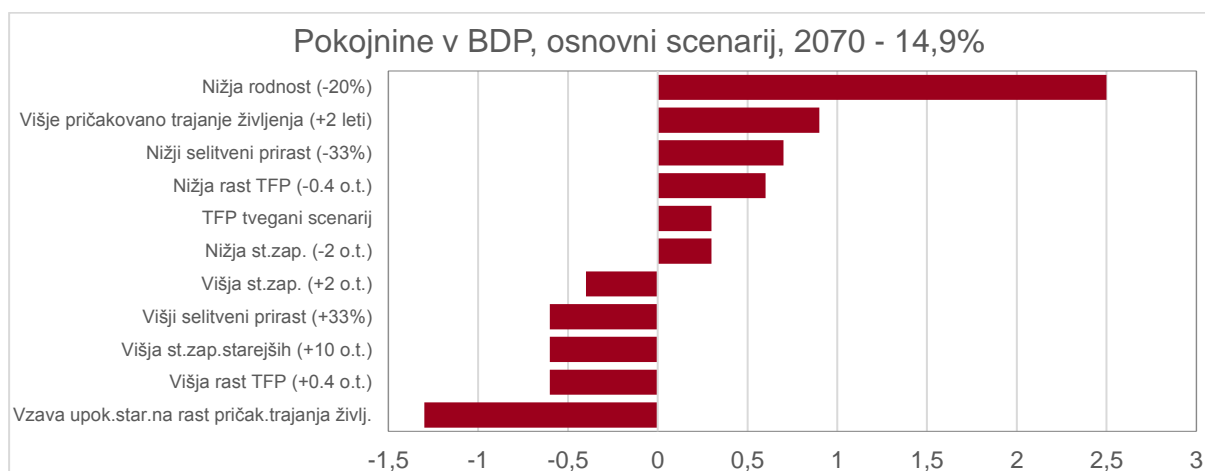
Vir: The 2018 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies, 2017; tabela II A2.3.

Opombe: Za več opomb po državah gl. vir.

Testi občutljivosti osnovnega scenarija projekcij izdatkov za pokojnine na ključne predpostavke

Projekcije izdatkov za pokojnine vsebujejo tudi različne scenarije ob drugačnih predpostavkah, kot so uporabljene v osnovnem scenariju. Take simulacije kažejo, da bi izmed izbranih testov občutljivosti, k nižjim izdatkom za pokojnine najbolj prispevala vezava upokojitvene starosti na rast pričakovanega trajanja življenja (Slika 7). Druge simulacije pa kažejo,⁸ da bi podoben ali še večji vpliv imela sprememba indeksacije pokojnin v smeri večjega deleža inflacije in manjšega deleža plač. Testi občutljivosti hkrati kažejo tudi na predpostavke, ki nasprotno - lahko vodijo do višjih izdatkov za pokojnine, povezani pa so zlasti z drugačnimi parametri demografskih projekcij od tistih, vključenih v osnovni scenarij.

⁸ Bela knjiga o pokojninah, 2016 in Ekonomski izzivi 2016.

Slika 7: Testi občutljivosti glede na osnovni scenarij projekcij pokojnin

Vir: The 2018 Ageing Report.

V primeru manjšega selitvenega neto prirasta delovno sposobnega prebivalstva, kot izhaja iz osnovnega scenarija demografskih projekcij Eurostata, bi lahko prišlo do še večjih pritiskov na izdatke. Te predpostavljajo, da se bo v obdobju projekcij v Slovenijo vsako leto priselilo nekaj več kot 3 tisoč oseb več, kot pa se iz nje izselilo. Pri tem naj bi se priseljevali predvsem delovno sposobni prebivalci. Podatki od leta 2010 do 2017 (izjema je visok prirast v letu 2018) pa kažejo, da se je v tem obdobju neto priseljevalo zgolj okrog 600 oseb na leto. Ob nadaljevanju takega migracijskega trenda bi bili v prihodnje pričra bistveno bolj intenzivnemu staranju prebivalstva in s tem večjemu pritisku na pokojninsko blagajno⁹.

⁹ Gl. tudi Ekonomski izzivi 2017.

Literatura in viri

1. **Bela knjiga o pokojninah.** (2016). Dostopno na http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/dpd/2Bela_knjiga_o_pokojninah.pdf
2. **Ekonomski izzivi 2016.** (2016). Dostopno na http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/izzivi/2016/Ekonomskilzzivi2016.pdf
3. **Poročilu o staranju 2018 – povzetek s poudarkom na Sloveniji.** (2018). Dostopno na http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/tekgib/Informacija_o_Porocilo_o_staranju_2018_povzetek_s_pudarkom_na_Sloveniji.pdf
4. **The 2018 Ageing report, Economic & Budgetary Projections for the 28 EU Member States (2016-2070).** (2018). Dostopno na https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/2018-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2016-2070_en
5. **The 2018 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies.** (2017). Dostopno na https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/2018-ageing-report-underlying-assumptions-and-projection-methodologies_en